

חיים צור - בלי גבול

לנו במאמצים ובהוצאות עצומות. אבל אין להרתע. מוכרחים להמשיך בדרכנו. כשמלים אלו יוצאות מפי נער בן 18 הן דברי חלוציות רומנטית. כשהן יוצאות מפי גבר שעבר את השלושים — זוהי גבורה של פלדה שבנפש.

נור ההר

הנור כמנרה מיוחד במינו בארץ. הקיבוץ הוא נקודת-הישוב הגבוהה ביותר שוכן על הר תלול המתנשא מעל לעמק החולה. בחורף מתכסה כל השטח שניגים (למעשה) ואילו ברוי ימות השנה מכסים ערפילים את שדות העמק מעיני תושבי ההר (למטה).

היתה קפיצה גדולה בחיי ההתיישבות בארץ. בפעם הראשונה דובר על היאחזות ולא רק על יישוב. כי מן הרגע הראשון היתה ברור שאין לחשוב על משק ושדות במנרה, כפי שאפשר לחשוב עליהם בכל נקודת-ההתיישבות אחרת. האדמה סעיית, מקורות-מים אינם האקלים קשה ובלתי-מוכר. את מי השתיה הובילו בעגלות מעבר לגבול ואילו את מיצרכיהם היו מובילים על פרות בשביל עקלקל מכפר גלעד. אך מנרה נבנתה. אם לא כמשק חקלאי. הרי לפחות כנקודת יישוב ומשמר על הגבול. והדבר היה חשוב, כי באופק רמזו הסימנים הראשונים של מלחמת-העצמאות ואתה ימי מצור וקרבות למנרה.

באה מלחמה

בפברואר 1948 החל המצור. שיירה שנייה נאלצה למקום הותקפה וחוסלה. שיירה שנייה נאלצה אף היא לסגת תוך אבידות. פרימוסים החלי מצניחים לחם

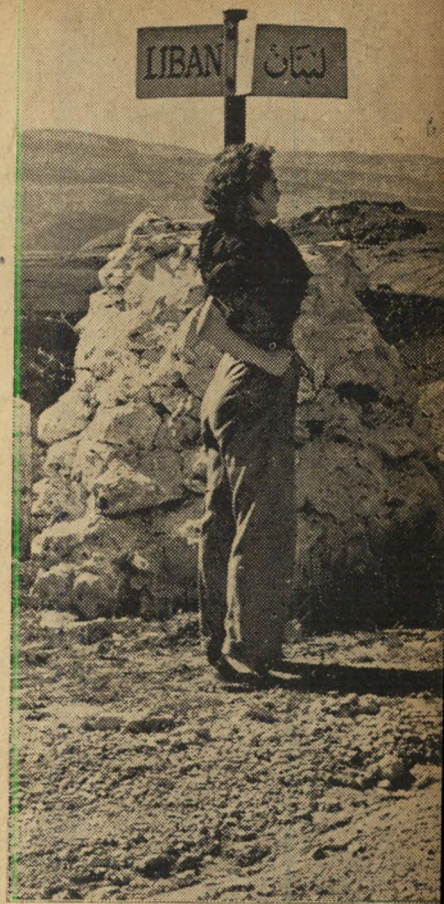
המצור גבר. באה מלחמה. בחשכת הלילה הופיעה פלוגה מוגברת של אנשי משקים, פלמ"חאים ומתנדבים מטבריה. הם באו לפנות את ילדי המקום. בנתיב איום, בין שני כפרים ערביים, עברה השיירה לכפר גלעד, כשהילדים קשורים לכתפי הבחורים והתינוקות מונחים בתיבות מרופדות של תנובה.

הערבים תפסו מישלטים מסביב. צליפות והפגזות ניתכו על היישוב המכותר. טור משוריין שניסה לפרוץ אליו הושמד כמעט כליל. מנרה הפכה לשדה-קרב, בית-הקברות במקום הלך וגדל.

לבסוף בא הנצחון. אנשי המשק שהפכו עכברי-חיות יצאו מחפירותיהם והתבוננו סביבם. בשנתו הששית היה משקם ברמת-התפתחות נמוכה מזו של משקים שאך עלו לקרקע. מעט המטעים והכרמים שניטעו הצליחו במידה קלושה בלבד, שום שטח של ירקות או פלחה לא הוכשר לעיבוד רציני. הלול הושמד בימי המצור, הרפת היתה דלה ומצומקת. היתה דרישה תנופה אדירה למצוא בסיס-שלום ליישוב-מלחמה.

אפשר היה גם לחפש פתרון אחר. אפשר היה לומר כי שוב אין זה תפקידם של אורחים לסבול בהיאחזות חסרת בסיס משקי, למסור את המקום לידי הצבא. אולם לא מחומר זה קורצו אנשי מנרה. מלחמת-היישוב נגמרה. מלחמתם הם החלה. והם נשבעו לנצח גב בהם קיבלו אדמות בעמק המשוחרר, חפרו בריכות-דיגים, הכשירו את מורדות ההר שמסביב לביתם.

„החיים כאן קשים מאוד. כל דבר עולה

מאת

אורי

דן

חיים צור אינו נער פלמ"ח שזוף, מגודל בלורית. נעול סנדלים וחבוש כפייה לבנה. המתנופפת באייר, כשסטרן דרוך בידו. אילו פגשתי אותו ברחוב לא הייתי בוחר בן כסמל לחיי-עמל בקיבוץ-מישלט. גם את ביתו של חיים, קיבוץ מנרה, אין למצוא ברשימת קיבוצי-המישלט החוגרים את מדינת ישראל לאורך גבולותיה.

אולם ספק אם אפשר למצוא משק אחר בארץ שיזכיר יותר את אגדות-הפאר של יישובי הגבול. כי מנרה אינה סתם קיבוץ היושב בדיוק על הגבול הצפוני עם הלבנון. מנרה היא שם דבר בתולדות היישוב.

חיים צור הגיע לגבול הצפון לראשונה לפני 16 שנה, בהיותו בן 15. הוא עלה ארצה עם קבוצה של עליית הנוער מגרמניה ונשלח ישר לחל"ח. משם היתה הדרך למנרה קצרה. אולם העליה לפיסגה הסלעית שבהרי נפתלי

